

KINGA KALETA, JUSTYNA MRÓZ

Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Instytut Pedagogiki i Psychologii

ZASOBY OSOBISTE A SATYSFAKCJA Z MAŁŻEŃSTWA WŚRÓD Kobiet

Streszczenie: Procesy wychowania dzieci w rodzinie są związane m.in. z jakością małżeństwa ich rodziców, na którą wpływ mają różnorodne czynniki. W szczególności wiele uwagi poświęcono analizie związków między indywidualnymi cechami małżonków (np. cechami osobowości, postawami, wartościami) a satysfakcją małżeńską. Jednocześnie w niewielu pracach odnieszono się do zasobów osobistych partnerów.

W prezentowanych badaniach testowano znaczenie poczucia własnej skuteczności oraz prężności dla satysfakcji z małżeństwa wśród kobiet. Badaniami objęto 239 zamężnych kobiet. Wykorzystano trzy narzędzia: *Kwestionariusz dobranego małżeństwa* (KDM-2; Płopa, 2008), *Skalę pomiaru prężności* (SPP-25; Ogińska-Bulik, Juczyński, 2008) oraz *Skalę uogólnionej własnej skuteczności* (GSES; polska ada-

ptacja Juczyński, 2001). Została przeprowadzona analiza korelacji i regresji.

Zarówno uogólnione poczucie własnej skuteczności, jak i prężność okazały się pozytywnie związane z satysfakcją z małżeństwa w ogólnym wymiarze. Poczucie własnej skuteczności korelowało pozytywnie również z intymnością i podobieństwem, podczas gdy prężność pozytywnie korelowała z wszystkimi pożądanymi wymiarami małżeńskiej relacji oraz negatywnie z rozczarowaniem. Analiza regresji wykazała, że jeden z aspektów prężności – otwartość na doświadczenia i poczucie humoru – był istotnym pozytywnym predyktorem satysfakcji z małżeństwa.

Słowa kluczowe: zasoby osobiste, poczucie własnej skuteczności, prężność, satysfakcja z małżeństwa.

WPROWADZENIE

Zgodnie z systemową koncepcją rodziny, zaangażowanie rodziców w proces wychowania dzieci odbywa się zarówno przez ich role rodzicielskie, jak i małżeńskie. O ile tym pierwszym poświęca się wiele uwagi, o tyle związki pomiędzy jakością relacji małżeńskiej a funkcjonowaniem dzieci są podejmowane w badaniach znacznie rzadziej. Tymczasem w świetle badań małżonkowie wskazujący na niski lub wysoki poziom zadowolenia ze związku przejawiają odmienne zachowania w kontaktach zarówno wzajemnych, jak i z dalszym otoczeniem (Erel, Burman, 1995; Fishman, Meyers, 2000). Dostarczają tym samym zróżnicowanego doświadczenia społecznego wychowywanym w rodzinie dzieciom i istotnie oddziałują na ich funkcjonowanie (Fishman, Meyers, 2000; Gałkowska, 1999, 2002; Henderson, Sayger, Horne, 2003; Howes, Mark-

man, 1989; Kaleta, 2012). Dlatego rozwój wiedzy na temat czynników związanych z jakością relacji małżeńskiej może mieć znaczenie również dla psychologii wychowania. Badania w tym zakresie obejmują trzy zasadnicze obszary: definiowanie pojęcia jakości relacji małżeńskiej i jego operacjonalizację, poszukiwanie uwarunkowań zarówno sukcesu, jak i niepowodzenia małżeńskiego, a także wskazywanie skutków określonego funkcjonowania diady dla małżonków i dla pozostałych członków rodziny. W artykule podjęto próbę zidentyfikowania kolejnych uwarunkowań jakości relacji małżeńskiej, zwracając uwagę na zasoby, którymi dysponują sami małżonkowie.

SATYSFAKCJA Z MAŁŻEŃSTWA I JEJ UWARUNKOWANIA

Powszechnie akceptowanym terminem do opisu jakości małżeństwa jest satysfakcja (Fowers, Buckner, Calbeck, Harrigan, 2001), najczęściej definiowana w kategoriach odczuć małżonków, bazujących na ich subiektywnej całościowej ocenie własnego małżeństwa lub partnera. Wadami tego podejścia są prostota oraz łatwość pomiaru. Autorzy (Fincham, Linfield, 1997) zwracają jednak uwagę, że jeden uogólniony wskaźnik nie odzwierciedla złożonej rzeczywistości dnia codziennego małżonków.

Dlatego kolejny nurt w konceptualizacji satysfakcji małżeńskiej to wielowymiarowe próby definiowania jej przez wskazywanie zasadniczych kryteriów, rozpatrywanych jako dymensje małżeńskiej interakcji. W tym przypadku ocena funkcjonowania małżeństwa stanowi wypadkową kilku bądź kilkunastu wyników uzyskanych przez parę w obrębie określonych wymiarów uwzględnianych w danych badaniach. W ten sposób otrzymana wartość jest traktowana jako tzw. globalny wskaźnik, np. powodzenia małżeństwa (Rostowski, 1991). Podejście to, stosowane przez wielu badaczy (np. Fowers, Olson, 1993; Canel, 2013), wydaje się szczególnie użyteczne w diagnostyce oraz w terapii małżeństw, gdyż pozwala m.in. na identyfikowanie obszarów problemowych w diadzie, planowanie interwencji i ocenę postępów (Fowers, 1990). Również w niniejszym artykule przyjęto perspektywę wielowymiarowej oceny satysfakcji z własnego małżeństwa, zgodnie z opracowaną przez Jana Rostowskiego (1987) koncepcją tzw. dobranego związku małżeńskiego, według której najistotniejsze aspekty to: miłość i szczęście, więź emocjonalna, intymność, podobieństwo zachowania, pożycie seksualne i stosunek do dzieci. Rewizja kwestionariusza opartego na tej koncepcji doprowadziła do uzyskania następujących wymiarów więzi wpływających na satysfakcję małżonków: intymność, podobieństwo, samorealizacja i rozczarowanie (Płopa, 2008). Wymiary te odzwierciedlają zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty wzajemnej relacji, co pozwala uwzględnić postulat o jednoczesnej ocenie różnych jakościowo doświadczeń małżeńskich.

Określona konceptualizacja satysfakcji z małżeństwa prowadzi do pytania o uwarunkowania zadowolenia partnerów z ich wzajemnych interakcji. W tym obszarze są analizowane zarówno zmienne osobowościowe każdego z małżonków, stopień podobieństwa między nimi oraz określone procesy zachodzące w relacji (zob. Gottman, Krokoff, 1989; Karney, Bradbury, 1997; Rosen-Grandon, Myers, Hattie, 2004; Gaunt, 2006; Shiota, Levenson, 2007; Lavner, Bradbury, Karney, 2012). Najczęściej stosowane podejście, o najdłuższej historii, koncentruje się na wskazywaniu czynników osobowościowych u partnerów (np. cech osobowości, postaw, wartości), które wyjaśniają powodzenie małżeństwa (Luo i in., 2008). Badacze kierujący się takim „indywidualnym” podejściem zidentyfikowali szereg zmiennych wiążących się z satysfak-

cją. Na przykład jednostki bardziej neurotyczne, czyli częściej doświadczające negatywnych emocji, są mniej szczęśliwe w małżeństwie (Karney, Bradbury, 1995, 1997), osoby o pozytywnej emocjonalności są zaś bardziej zadowolone z relacji z partnerem (Karney, Bradbury, Fincham, Sullivan, 1994).

Autorzy (Fincham, Stanley, Beach, 2007) wskazują jednocześnie, że w dotychczasowej literaturze dotyczącej małżeństwa dominuje podejście negatywne, koncentrujące się na nieporozumieniach, stresie, przemocy czy rozpadzie, szczególnie preferowane przez badaczy zorientowanych klinicznie (zob. Bradbury, Fincham, Beach, 2000). Często wskazuje się na konflikty w małżeństwie i ich związki z problemami przeżywianymi przez dzieci (Emery, O'Leary, 1982; Kolko, Kazdin, 1990; Dadds, Powell, 1991; Cummings, Davies, 2002; Harold, Shelton, Goeke-Morey, Cummings, 2004). Ujęcie to wydaje się jednak ograniczające, dlatego aktualnie zaczęto zwracać uwagę na szersze znaczenie i głębsze motywy związków małżeńskich, skupiając się na czynnikach zdecydowanie bardziej pozytywnych, takich jak: przebaczenie, zaangażowanie, poświęcenie (Fincham i in., 2007), przewaga pozytywnego afektu (Gottman, 1998) czy też zasoby małżonków (Fincham, Harold, Gano-Phillips, 2000; Ong, Fuller-Rowell, Bonanno, 2010; Ganth, Thiyagarajan, Nigesh, 2013; Bankole, Arowosegbe, 2014). Jest to związane z przesunięciem zainteresowania badaczy od patologii do zdrowia oraz z rozwojem psychologii pozytywnej (zob. Linley, Joseph, Harrington, Wood, 2006).

Zmienne będące przedmiotem naszego zainteresowania mieszczą się obszarze zasobów osobistych i ich związków z satysfakcją z małżeństwa. Zasoby osobiste są rozumiane jako wewnętrzne predyspozycje jednostki, które sprzyjają optymalnemu funkcjonowaniu w różnych obszarach życia. Podobnie jak cechy osobowości, również zasoby małżonków są niejako „wnoszone” przez nich do małżeńskich interakcji i w ten sposób wpływają na jakość relacji (Bankole, Arowosegbe, 2014). Ponieważ małżeństwo jest relacją, która przechodzi przez różne sytuacje życiowe, istotnego znaczenia nabierają te zasoby osobiste małżonków, które mogą decydować o korzystnym pokonywaniu trudności doświadczanych we wzajemnych interakcjach czy wpływających na nie. Najważniejsze z nich to uogólnione poczucie własnej skuteczności oraz odporność psychiczna/prężność, które odnoszą się do trwałych przekonań o zdolności stawiania czoła trudnym zadaniom i do podejmowania z powodzeniem rozwiązania tych zadań.

POCZUCIE WŁASNEJ SKUTECZNOŚCI A ZADOWOLENIE Z RELACJI ZE WSPÓŁMAŁŻONKIEM

Uogólnione poczucie własnej skuteczności jest jednym z ważniejszych i często badanych zasobów. Termin ten został wprowadzony przez Alberta Bandurę (1977, za: Ogińska-Bulik, Juczyński, 2008) w celu określenia siły przekonań o osobistych możliwościach do prowadzenia skutecznych działań w sytuacjach nieznanych, wieloznacznych oraz trudnych do przewidzenia. Bandura (1993) zwraca uwagę na to, iż przekonanie o samoskuteczności ma regulacyjny wpływ na podejmowanie działań zaradczych w sytuacjach stresowych, obciążających. Dodatkowo poczucie własnej skuteczności ma znaczenie zarówno dla wkładania wysiłku, jak i wytrwałości w danym działaniu (Ogińska-Bulik, Juczyński, 2008), co może mieć wpływ na budowanie trwałych relacji z innymi. Osoby z silniejszym poczuciem własnej skuteczności moc-

niej angażują się w wyznaczone przez siebie cele, które są z reguły wyższe. Z kolei jednostki z niskim poziomem tego zasobu charakteryzują się depresyjnością, lękiem czy bezradnością (Juczyński, 2000).

Poczucie własnej skuteczności ma istotne znaczenie w różnych aspektach życia człowieka, m.in. w odniesieniu do zachowań zdrowotnych, adaptacyjnych (np. Byra, 2011), sytuacji zawodowej (Mróz, 2014; Baka, 2011) oraz pełnienia ról rodzinnych – rodzicielskich (por. Coleman, Harraker, 1997) i partnerskich (Riggio i in., 2013). W relacjach partnerskich poczucie skuteczności odnosi się do przekonania o swoich możliwościach utworzenia oraz utrzymania romantycznego związku w ogóle, jak i z konkretnym partnerem (tamże).

Badania dotyczące poczucia własnej skuteczności i satysfakcji z małżeństwa są liczne, a ich rezultaty nie są spójne. Emmanuel T. Bankole i Christianah K. Arowosegbe (2014) wykazali, że małżonkowie o wysokim poczuciu skuteczności mają istotnie większą satysfakcję z małżeństwa w porównaniu z jednostkami o niskiej ocenie własnej efektywności. Tymczasem w badaniach obejmujących samych mężczyzn pracujących w przemyśle technologii informatycznej odnotowano nieistotny związek między zmiennymi (Thenmozhi, 2015). Niektóre z badań dotyczących szczególnego kontekstu poczucia skuteczności i satysfakcji z małżeństwa potwierdzały pozytywną zależność. I tak małżonkowie przejawiający wiarę w swoją skuteczność w rozwiązywaniu konfliktu z partnerem byli bardziej zadowoleni z małżeństwa (Fincham, Harold, Gano-Phillips, 2000). Wśród pacjentów przewlekle chorych wyższe przekonanie o skuteczności w zmaganiu się z chorobą kardiologiczną (Rohrbaugh i in., 2004) występowało z wyższym zadowoleniem z relacji z partnerem. Również poczucie własnej skuteczności jako ojca korelowało dodatnio z zadowoleniem w małżeństwie wśród mężczyzn (Kwok, Ling, Leung, Li, 2013). Wreszcie z satysfakcją ze związku pozytywnie (choć słabo) było związane poczucie własnej skuteczności w porzucaniu palenia papierosów (Sterba i in., 2011).

Rozbieżność rezultatów może być związana m.in. z samym pomiarem zmiennych. We wszystkich przytoczonych badaniach stosowano jedynie ogólny wskaźnik satysfakcji z małżeństwa, bez uwzględniania różnych jej aspektów, w tym ocen zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. Z kolei poczucie skuteczności odnoszono często do konkretnej sytuacji, co nie pozwala na uogólnienie wyników do szerszego kontekstu funkcjonowania pary. Dlatego w badaniach zastosowano wielowymiarowe podejście do zadowolenia z małżeństwa, umożliwiające bardziej szczegółową analizę związków, poczucie efektywności potraktowano zaś jako zasób uogólniony. Dodatkowo wcześniejsze badania prowadzono częściej w grupie mężczyzn, podczas gdy – jak się uważa – to kobiety są szczególnie wrażliwe na to, co dzieje się w interakcjach małżeńskich, a ich obraz wzajemnej relacji jest bardziej kompleksowy (Fincham, Linfield, 1997; Kaleta, 2016). Z tego względu niniejsze analizy przeprowadzono w grupie zamężnych kobiet.

Stosując omówione podejście i odnosząc się do przesłanek teoretycznych oraz dotychczasowych badań, sformułowano pierwszą hipotezę, mówiącą o pozytywnym związku między uogólnionym poczuciem własnej skuteczności a satysfakcją z małżeństwa wśród kobiet, zarówno na poziomie ogólnym, jak i w wymiarze intymności, podobieństwa i samorealizacji, oraz odwrotnej zależności z rozczarowaniem relacją ze współmałżonkiem (H1).

PRĘŻNOŚĆ A SATYSFAKCJA Z MAŁŻEŃSTWA

Prężność jest zasobem, który odgrywa ważną rolę w efektywnym funkcjonowaniu człowieka poprzez wspomaganie przewycięzania napotkanych trudności, a nawet doświadczenie z nich korzyści (Cicchetti, Garmezy, 1993). Do takiego rozumienia prężności odnosi się większość badań, zwracających uwagę na jej znaczenie w adaptacji do wydarzeń trudnych – choroby (Kaczmarek, Sęk, Ziarko, 2011), traumatycznego doświadczenia (Ogińska-Bulik, Juczyński, 2012), żałoby (Felcyn-Koczevska, Ogińska-Bulik, 2012). Wskazuje się także, iż prężność jest zasobem bardziej uniwersalnym, który ma znaczenie w radzeniu sobie ze sprawami dnia codziennego (Nadolska, Sęk, 2007). Jednostki z wysokim poziomem tej cechy mają większą dostępność do umiejętności radzenia sobie, większe zaufanie do własnych zdolności w pokonywaniu przeciwności, wyższą samoocenę oraz są bardziej stabilne emocjonalnie (Pinquart, 2009). Zasób ten jest również ważny dla zachowania równowagi psychicznej czy też pozytywnego rozwoju jednostki. Nina Ogińska-Bulik i Zygfryd Juczyński (2008) wyodrębnili czynniki, które konstytuują prężność: (1) wytrwałość i determinacja w działaniu, (2) otwartość na nowe doświadczenia i poczucie humoru, (3) kompetencje osobiste do radzenia sobie i tolerancja negatywnych emocji, (4) tolerancja na niepowodzenia i traktowanie życia jako wyzwanie oraz (5) optymistyczne nastawienie do życia i zdolność mobilizowania się w trudnych sytuacjach.

Prężność jest też istotnym czynnikiem w relacjach rodzinnych (Preece, Sandberg, 2005) i małżeńskich (Ridenour, Yorgason, Peterson, 2009). O jej znaczeniu dla relacji rodzinnych traktuje kilka modeli¹⁾. W większości z nich prężność rodzinna odnosi się do zdolności adaptacyjnych rodziny wobec sytuacji trudnych, kryzysów, z których można wyjść z podobnym bądź lepszym poziomem funkcjonowania (Patterson, 2002). Jeden z modeli opisujących prężność w rodzinie – Model Podwójnego ABCX – zwraca uwagę na stresory i to, w jaki sposób rodzina bądź para zmienia się pod ich wpływem (A), jakimi dysponuje zasobami osobistymi i rodzinnymi do radzenia sobie (B), jak rodzina czy para definiuje konkretny kryzys czy sytuację trudną (C) i wreszcie, jak osiąga nowy poziom funkcjonowania (X). Zasoby indywidualnej i rodzinnej odporności wspomagają możliwości odpowiadania na stresujące sytuacje w taki sposób, aby nie przekształciły się w kryzys (McCubbin i in., 1998, za: Lachowska, 2014). Rodziny z wysokim poziomem odporności psychicznej, zarówno poszczególnych członków, jak i całego systemu, reagują na sytuacje stresowe w unikalny sposób, który zależy od kontekstu, poziomu rozwoju (cyklu życia rodziny), połączenia czynników ryzyka i ochronnych (Hawley, DeHaan, 1996). Umiejętności radzenia sobie mieszczą się zatem we wszystkich podsystemach rodziny – podsystemie dzieci, rodzicielskim oraz podsystemie małżeńskim. Zatem poziom prężności, który charakteryzuje daną rodzinę może przekładać się na jej podsystem małżeński (por. Ridenour i in., 2009).

Dostępne badania w sposób niejednoznaczny wskazują na związek między prężnością a jakością relacji małżeńskich i satysfakcją z nich. Poziom indywidualnej prężności małżonków wiąże się m.in. z wyborem stylu rozwiązywania przez nich konfliktów (Tosun, Dilmac, 2015), ze stopniem obciążenia małżeńskiego (*spousalstrain*) (Ong i in., 2010), adaptacją po stracie współmałżonka (tamże), satysfakcją z małżeństwa w przypadku bezpłodności (Ganth i in., 2013) czy też zmniejszeniem napięcia związa-

¹⁾ Modele: Model ABCX, Model Podwójnego ABCX, Model dopasowania i adaptacji rodziny czy Model FAAR zostały szczegółowo opisane przez B. Lachowską (2014).

nego z presją ekonomiczną, zwiększając tym samym satysfakcję w małżeństwie (Conger, Reuter, Elder, 1999). Jednak wyniki badań Kallampally i in. (2007) czy Kathryn E. Fitzpatrick i Tammi Vacha-Haase (2010) pokazały brak zależności między prężnością a satysfakcją z małżeństwa. Rozbieżności w wynikach może sprzyjać zarówno korzystanie z odmiennych narzędzi, jak i dobór grupy.

W odniesieniu do poczynionych rozważań została postawiona hipoteza zakładająca pozytywny związek między prężnością ogólną i jej czynnikami a satysfakcją z małżeństwa wśród kobiet, zarówno na poziomie ogólnym, jak i w wymiarach intymności, podobieństwa i samorealizacji, negatywny zaś z rozczarowaniem ze związku (H2).

Dodatkowo celem prezentowanych badań było ustalenie, które z wymienionych zasobów osobistych i w jakim stopniu wyjaśniają satysfakcję z małżeństwa. Założono, że zarówno uogólnione poczucie własnej skuteczności, jak i prężność będą istotnie określały satysfakcję małżeńską na poziomie ogólnym i w poszczególnych wymiarach (H3).

METODA

Procedura

Próba badawcza została dobrana celowo. Ze względu na rodzaj postawionego problemu zaplanowano procedurę, która obejmie jedynie kobiety i umożliwi włączenie jak największej liczby mężatek. Badania przeprowadzono w kilku grupach studiów podyplomowych dla pielęgniarek i nauczycielek, odbywających się na publicznych i niepublicznych uczelniach w dużym mieście. Rozpoczęto je od wywiadu na temat składu grup i wyselekcjonowano grupy jednorodne pod względem płci. Badanie odbywało się w formie grupowej, było anonimowe i dobrowolne. Respondentki otrzymywały zestawy kwestionariuszy, które wypełniały w obecności badających.

Osoby badane

Badaniami objęto 239 kobiet, spośród których do ostatecznej analizy danych zakwalifikowano 220 mężatek. Odrzucono 19 kompletów kwestionariuszy z powodu braku danych lub niepozostawania w związku małżeńskim (panna, wdowa lub rozwiedziona). Wiek badanych mieścił się w zakresie od 25 do 57 lat ($M = 42,42$; $SD = 6,75$). 40,9% respondentek miało wykształcenie średnie, 20,3% – wykształcenie policealne, wyższe zaś 38,8%. Staż małżeński badanych wynosił od 1 roku do 35 lat ($M = 18,61$; $SD = 7,57$). Większość kobiet (96,4%) miała dzieci, a średnia ich liczba wyniosła $M = 1,81$ ($SD = 0,81$).

Narzędzia

Do pomiaru zadowolenia z relacji małżeńskiej został użyty *Kwestionariusz dobranego małżeństwa* (KDM-2) w opracowaniu Mieczysława Płopy i Jana Rostowskiego (Płopa, 2008), będący rewizją kwestionariusza opublikowanego w latach 80. ubiegłego wieku przez Rostowskiego (1987). Służy on do oceny satysfakcji małżeńskiej, która jest traktowana jako zmienna wielowymiarowa, składająca się z czterech określonych dymensji małżeńskiej interakcji, uzyskanych w wyniku analizy czynnikowej: intymność, podobieństwo, samorealizacja i rozczarowanie. Tworzą one podskale kwestionariusza, który

pozwała też mierzyć ogólny poziom zadowolenia z małżeństwa. Kwestionariusz składa się z 32 itemów (od 7 do 10 w poszczególnych podskalach), do których badani ustosunkowują się na 5-punktowej skali. Wynik ogólny mieści się w przedziale 32–160, zaś kolejnych podskal w następujących granicach: intymności – 8–40, samorealizacji – 7–35, podobieństwa – 7–35, rozczarowania – 10–50. Im wyższy wynik, tym większa satysfakcja z pozytywnych aspektów relacji, a w ostatniej skali – większe rozczarowanie. Współczynniki rzetelności α -Cronbacha dla podskal KDM-2 wynoszą od 0,80 do 0,88.

Do pomiaru prężności użyto *Skali Pomiaru Prężności* (SPP-25; Ogińska-Bulik, Juczyński, 2008), która składa się z 25 pozycji określających wynik ogólny oraz 5 czynników: (1) wytrwałość i determinacja w działaniu; (2) otwartość na nowe doświadczenia i poczucie humoru; (3) kompetencje osobiste do radzenia sobie i tolerancja negatywnych emocji; (4) tolerancja na niepowodzenia i traktowanie życia jako wyzwanie; (5) optymistyczne nastawienie do życia i zdolność mobilizowania się w trudnych sytuacjach. Odpowiedzi na pytania dotyczące właściwości osobowości określających prężność udziela się na 5-stopniowej skali. Wynik ogólny mieści się w przedziale 25–125, a w podskalach 5–25. Im wyższy wynik, tym większe nasilenie prężności, zarówno w wyniku ogólnym, jak i w poszczególnych czynnikach. Rzetelność skali mierzona α -Cronbacha wynosi 0,89. Zadowolająca jest również stabilność bezwzględna test – retest ($r = 0,85$).

Do określenia poziomu uogólnionego poczucia własnej skuteczności zastosowano *Skalę Uogólnionej Własnej Skuteczności* (GSES – *General Self-Efficacy Scale*, Schwarzer, Jeruzalem, polska adaptacja Juczyński, 2001). Skala składa się z 10 pytań, do których badani ustosunkowują się na 4-stopniowej skali. Wyniki mieszczą się w zakresie od 10 do 40. Im wyższy wynik, tym wyższe poczucie własnej skuteczności. Polska wersja skali posiada dobre właściwości psychometryczne – współczynnik α -Cronbacha wynosi 0,85.

WYNIKI

W celu zweryfikowania hipotezy 1, odnoszącej się do związku między poczuciem własnej skuteczności a satysfakcją z małżeństwa, przeprowadzono analizę korelacji r -Pearsona. Analiza ujawniła, że uogólniona własna skuteczność wiąże się pozytywnie z intymnością, podobieństwem oraz całościową oceną zadowolenia z relacji z partnerem, co częściowo potwierdza hipotezę 1 (tab. 1).

Analiza r -Pearsona została również przeprowadzona w celu weryfikacji hipotezy 2 traktującej o związku między prężnością a satysfakcją z małżeństwa (tab. 1). Uzyskane wyniki wskazały, że prężność w wymiarze ogólnym, jak i w poszczególnych podskalach, koreluje dodatnio z intymnością, podobieństwem, samorealizacją oraz ogólnym poziomem satysfakcji z małżeństwa. Z rozczarowaniem związkiem małżeńskim prężność koreluje ujemnie w wymiarze ogólnym, w wytrwałości i determinacji w działaniu, otwartości na doświadczenia oraz tolerancji na niepowodzenia i traktowania życia jako wyzwania. Hipoteza 2 została potwierdzona.

W dalszej części analiz poddano weryfikacji hipotezę 3 i sprawdzono, które z uwzględnianych zasobów osobistych pozwalają na przewidywanie zadowolenia z małżeństwa zarówno na poziomie ogólnym, jak i w jego wymiarach. Zastosowano regresję liniową krokową postępującą, wprowadzając jako zmienne wyjaśniające poczucie własnej skuteczności oraz pięć czynników badanych skalą prężności. Analizę regresji przeprowadzono pięciokrotnie, wprowadzając do modelu – w charakterze zmiennych zależnych – zadowolenie z małżeństwa na poziomie ogólnym, jak i cztery

TABELA 1. Współczynniki korelacji między zasobami osobistymi a satysfakcją małżeńską

	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 Uogólniona skuteczność	28,28	6,69	1,00										
2 Czynniki 1	14,69	2,97	0,39***	1,00									
3 Czynniki 2	15,07	2,63	0,40***	0,66***	1,00								
4 Czynniki 3	13,50	3,14	0,43***	0,68***	0,69***	1,00							
5 Czynniki 4	14,28	2,93	0,36***	0,69***	0,72***	0,76***	1,00						
6 Czynniki 5	12,76	3,08	0,37***	0,64***	0,69***	0,82***	0,79***	1,00					
7 Prężność	70,30	12,97	0,44***	0,84***	0,85***	0,90***	0,90***	0,90***	1,00				
8 Intymność	29,51	6,87	0,15*	0,24***	0,29***	0,21**	0,27***	0,22**	0,28***	1,00			
9 Podobieństwo	26,65	5,30	0,14*	0,23***	0,30***	0,19**	0,27***	0,17**	0,26***	0,87***	1,00		
10 Samorealizacja	26,50	5,04	0,12	0,24***	0,26***	0,22**	0,23***	0,21**	0,26***	0,78***	0,77***	1,00	
11 Rozczarowanie	22,98	7,70	-0,12	-0,21**	-0,23***	-0,11	-0,22**	-0,12	-0,20**	-0,71***	-0,67***	-0,63***	1,00
12 Zadolenie z małżeństwa	119,70	22,28	0,15*	0,25***	0,30***	0,20**	0,27***	0,20**	0,28***	0,94***	0,91***	0,86***	-0,87***

Uwagi: Czynniki 1 – Wyrwalność i determinacja w działaniu; Czynniki 2 – Otwartość na nowe doświadczenia i poczucie humoru; Czynniki 3 – Kompetencje osobiste do radzenia sobie i tolerancja negatywnych emocji; Czynniki 4 – Tolerancja na niepowodzenia i traktowanie życia jako wyzwanie; Czynniki 5 – Optymistyczne nastawienie do życia i zdolność mobilizowania się w trudnych sytuacjach. * $p < 0,5$; ** $p < 0,1$; *** $p < 0,01$.

jego wymiary. Zmienne niezależne każdorazowo stanowiły poczucie własnej skuteczności oraz pięć czynników prężności. Rezultaty zostały przedstawione w tabeli 2, pomijając opis zmiennych wykluczonych. Uzyskane rezultaty jedynie częściowo potwierdziły hipotezę 3.

TABELA 2. Modele końcowe krokowej regresji wielozmiennej dla satysfakcja z małżeństwa i jej wymiarów

Zmienna niezależna	Zmienna zależna		
	B	t	p
Otwartość na nowe doświadczenia i poczucie humoru	Zadowolenie z małżeństwa $R = 0,32; R^2 = 0,10; F(3, 216) = 8,28; p < 0,001$		
	0,25	2,54	0,011
Otwartość na nowe doświadczenia i poczucie humoru	Intymność $R = 0,31; R^2 = 0,09; F(2, 217) = 11,17; p < 0,001$		
	0,20	2,15	0,032
Otwartość na nowe doświadczenia i poczucie humoru	Podobieństwo $R = 0,33; R^2 = 0,11; F(3, 216) = 8,57; p < 0,001$		
	0,27	2,77	0,006
Otwartość na nowe doświadczenia i poczucie humoru	Samorealizacja $R = 0,28; R^2 = 0,08; F(2, 217) = 9,0357; p < 0,001$		
	0,18	2,09	0,037

Zmienne niezależne wprowadzone do modeli: poczucie własnej skuteczności; wytrwałość i determinacja w działaniu; otwartość na nowe doświadczenia i poczucie humoru; kompetencje osobiste do radzenia sobie i tolerancja negatywnych emocji; tolerancja na niepowodzenia i traktowanie życia jako wyzwanie; optymistyczne nastawienie do życia i zdolność mobilizowania się w trudnych sytuacjach.

Analiza regresji wykazała, że jedynie czynnik otwartości na doświadczenia i poczucia humoru okazał się wyjaśniać na poziomie istotnym statystycznie ogólne zadowolenie z małżeństwa oraz intymność, podobieństwo i samorealizację. Wyjaśnia on 10% wariacji satysfakcji z małżeństwa, 9% intymności, 11% podobieństwa i 8% samorealizacji. Żaden z branych pod uwagę zasobów nie przewidywał istotnie rozczarowania z małżeństwa.

DYSKUSJA

Przeprowadzone badania dostarczyły odpowiedzi na pytanie o związek między zasobami osobistymi – prężnością i uogólnionym poczuciem własnej skuteczności, a satysfakcją ze związku małżeńskiego wśród kobiet.

Hipoteza 1 mówiąca o pozytywnym związku między poczuciem własnej skuteczności a satysfakcją z małżeństwa została potwierdzona częściowo. Małżonki, które charakteryzowały się wyższym przekonaniem o własnej efektywności, oceniały swoje małżeństwo jako bardziej satysfakcjonujące na poziomie ogólnym oraz w wymiarze intymności i podobieństwa. Zatem im silniej kobieta wierzy, że potrafi podejmować skuteczne działania w różnych nowych i obciążających sytuacjach, tym bardziej jest zadowolona z bliskości ze swoim mężem oraz ze zgodności z nim co do zasadniczych spraw małżeńskich

i rodzinnych (zob. Plopa, 2008). Jednocześnie jej poczucie skuteczności nie okazało się istotnie związane z samorealizacją i rozczarowaniem w małżeństwie.

Uzyskane wyniki są zasadniczo spójne z niektórymi wcześniejszymi badaniami. Również Bankole i Arowosegbe (2014) dowiedli pozytywnego związku między uogólnionym poczuciem własnej skuteczności a satysfakcją z małżeństwa. Inni autorzy potwierdzili dodatnią zależność zadowolenia ze związku z sytuacyjnym poczuciem efektywności, odnoszącym się do zarządzania konfliktem w małżeństwie (Fincham i in., 2000), przewlekłą chorobą (Rohrbaugh i in., 2004), zaprzestaniem palenia (Sterba i in., 2011) oraz skutecznością jako rodzica (Kwok i in., 2013). Brakuje badań pokazujących, jak silny jest związek między skutecznością ogólną a sytuacyjną, ale można założyć, że poczucie efektywności w konkretnej sytuacji jest emanacją ogólnej dyspozycji, dlatego nasze badania wspierają wyniki przytoczonych autorów.

Związek między zmiennymi można wyjaśnić, odwołując się do cyklu życia małżeństwa oraz do roli zdolności pokonywania trudności pojawiających się w trakcie małżeństwa. Małżonkowie, będąc w długotrwałej relacji, przechodzą przez różne etapy rozwoju związku, na co wpływają zmieniające się cele i zadania małżeństwa, wydarzenia życiowe oraz codzienne interakcje (Li, Fung, 2011; Medling, McCarrey, 1981; Gottman, Krokoff, 1989). Badania wskazują, że satysfakcja małżonków szczególnie cierpi z powodu nieefektywnych sposobów radzenia sobie z negatywnymi zdarzeniami życiowymi i codziennymi utrapieniami (Cohan, Bradbury, 1997), pojawiającymi się problemami w diadzie czy rodzinie (zob. Henry, Miller, 2004) oraz wynikającymi z nich negatywnymi emocjami (Gottman, Levenson, 1992; Levenson, Gottman, 1983) i konfliktami (por. Fincham i in., 2000). Poczucie skuteczności odpowiada za zaufanie do własnych umiejętności prowadzenia działań właśnie w tego typu sytuacjach (Bandura, 1993). Jednostki o większym jego nasileniu są bardziej gotowe trwać w związku w obliczu trudności (Riggio i in., 2013). Co więcej, w nieznanym, wieloznacznym czy trudnym do przewidzenia okolicznościach częściej podejmują aktywność zaradczą, wkładają więcej wysiłku w działania, są bardziej wytrwałe (Ogińska-Bulik, Juczyński, 2008), nie reagują lękiem czy bezradnością (Juczyński, 2000), lecz skutecznie zarządzają praktycznymi problemami (Sterba i in., 2011). W ten sposób redukują lub zmniejszają siłę oddziaływania negatywnych zdarzeń i codziennych trudności, z którymi ich małżeństwo musi się zmierzyć, co korzystnie wpływa na satysfakcję z bliskiej relacji, zwłaszcza w aspekcie bliskości i zgodności.

Co równie ważne, badania wskazują, że uogólnione poczucie własnej skuteczności jest pozytywnie związane z poczuciem skuteczności w związku romantycznym, które oznacza spostrzeganie przez jednostkę swoich zdolności do efektywnego działania w odpowiedzi na wymagania samej relacji (Riggio i in., 2013). Osoby o wyższym poczuciu efektywności ujawniają także różne kompetencje relacyjne (zob. Riggio i in., 2013), wykazują bardziej pozytywne atrybucje dotyczące zachowań partnera, efektywnie zarządzają emocjonalnymi problemami i konfliktami między partnerami (Fincham i in., 2000; Cui, Fincham, Pasley, 2008), co z kolei przekłada się na jakość związku – poczucie zadowolenia, ciepło, szczęście (tamże). U podstaw tego leży przekonanie o swoich umiejętnościach pokonywania trudności wewnątrz diady małżeńskiej oraz wiara, że satysfakcjonujący związek stanowi cel możliwy do osiągnięcia (Riggio i in., 2013).

Została również potwierdzona hipoteza 2 mówiąca o pozytywnym związku między prężnością a zadowoleniem z małżeństwa. Kobiety, które charakteryzował wyż-

szy poziom prężności ogólnie, jak i w poszczególnych aspektach, oceniały swoje małżeństwo jako bardziej satysfakcjonujące. Brak związku został wykazany tylko między dwoma czynnikami prężności – kompetencjami osobistymi do radzenia sobie i tolerancją negatywnych emocji oraz optymistycznym nastawieniem do życia i zdolnościami mobilizowania się w trudnych sytuacjach – a rozczarowaniem z relacji małżeńskiej. Rezultaty prezentowanych badań są zgodne z częścią wcześniejszymi wynikami, które przedstawili Anthony D. Ong, Thomas Fuller-Rowell i George Bonanno (2010) czy D. Barani Ganth, S. Thiyagarajan i Nigesh (2013).

Zatem wysoki poziom prężności, przejawiający się m.in. umiejętnością akceptowania zmian w życiu oraz kontrolą napotykanym problemów, ma znaczenie dla oceny satysfakcji z małżeństwa. Związek ten można interpretować, zwracając uwagę na to, że otwartość na nowe doświadczenia prawdopodobnie sprzyja otwartości na poznawanie zachowań i reakcji współmałżonka w nowej sytuacji czy kontekście. Prowadzi to do elastycznego dostosowania się do zmieniającego się z biegiem czasu małżeństwa, a w konsekwencji oceniania je jako satysfakcjonujące (por. Burpee, Langer, 2005). Dodatkowo elastyczność w dopasowaniu się do zmian, przejawiające się m.in. tolerancją negatywnych emocji, wytrwałością wspiera kształtowanie funkcjonalnych wzorców komunikowania w małżeństwie i umacnianie więzi tak, aby były satysfakcjonujące (por. Conger i in., 1999; Kornaszewska-Polak, 2013).

Uzyskane w prezentowanym badaniu rezultaty wpisują się w wyniki badań, które w sposób pośredni traktują o związkach prężności z funkcjonowaniem małżeńskim. Na przykład Annemiek Karreman i Ad Vingerhoets (2012) dowiedli związku prężności ze stylami przywiązania. Okazuje się, że osoby z wyższym poziomem prężności charakteryzują się większym nasileniem stylu bezpiecznego, co sprzyja satysfakcji ze związku (np. Banse, 2004).

Hipoteza odnosząca się do predykcijnej roli zasobów osobistych względem satysfakcji z małżeństwa została potwierdzona jedynie częściowo. Okazało się, że spośród wziętych pod uwagę zasobów osobistych największe znaczenie w przewidywaniu zadowolenia z małżeństwa należy przypisać czynnikom otwartości na doświadczenia i poczucia humoru. Wcześniejsze badania również wskazują na związek satysfakcji z relacji małżeńskiej bądź partnerskiej zarówno z otwartością na nowe doświadczenia (Shackelford, Buss, 2000), jak i z poczuciem humoru (Cohan, Bradbury, 1997; Butzer, Kuiper, 2008; Hall, 2013). Istotny dla relacji ma fakt nie tyle samego posiadania poczucia humoru, ile efekt, który ono wywołuje. Humor wprowadza bowiem luźną atmosferę między partnerami, zwiększa zadowolenie, radość ze wspólnych interakcji (Hall, 2013), a także pozwala na złagodzenie powstającego napięcia i zwiększa bliskość (Butzer, Kuiper, 2008).

OGRANICZENIA PREZENTOWANYCH BADAŃ

Na koniec należy wspomnieć o ograniczeniach przeprowadzonych badań. Jednym z nich jest dobór próby badanej, którą stanowiły wyłącznie kobiety. Jak przedstawiono w przeglądzie literatury, związki między niektórymi testowanymi zmiennymi wykazywały różnicowanie międzyplciowe. Płeć mogłaby być zatem zmienną moderującą i w kolejnych badaniach należy uwzględnić mężczyzn oraz przeprowadzić analizę różnic. Sam dobór celowy próby również jest obarczony wadą – jako nielosowy nie spełnia cechy reprezentatywności dla populacji. Uzyskane wyniki nie mogą być zatem

generalizowane i należy je traktować raczej jako punkt wyjścia do dalszych badań. Następnym ograniczeniem jest słaba siła ujawnionych związków, zwłaszcza w odniesieniu do poczucia własnej skuteczności. Być może bardziej właściwe byłoby badanie nie tyle indywidualnego poczucia efektywności, ile spostrzeganej skuteczności małżonków jako pary, która ujawnia silniejsze pozytywne związki z małżeńską satysfakcją (Sterba i in., 2011). Skuteczność diady oznacza bowiem spostrzegane przez daną osobę zaufanie do wspólnych z partnerem umiejętności podejmowania określonych działań w obliczu wyzwań i trudności oraz zarządzania emocjonalnymi i praktycznymi problemami z nimi związanymi (zob. Sterba i in., 2007, 2011). Analogicznie, wskazane byłoby badanie prężności jako zasobu nie tylko indywidualnego, lecz także w parze. Prężność małżeńska jest rozumiana jako proces, dzięki któremu współmałżonkowie mogą wspólnie adaptować się do nowych sytuacji, których doświadczają przez cały okres małżeństwa, co poprawia i integruje ich małżeństwo (por. Reid, Ahmad, 2015). Następuje tu połączenie zasobów osobistych małżonków oraz kumulacja efektywności i prężności. W przypadku pomiaru wyłącznie indywidualnych zasobów nie wiadomo, jakimi zasobami dysponuje drugi partner i jak przez to wpływa na satysfakcję z małżeństwa.

Pomimo ograniczeń, zaprezentowane badania wnoszą do dotychczasowej wiedzy na temat czynników kształtujących satysfakcję z małżeństwa nowe podejście, oparte na zasobach małżonków. Uzyskane wyniki mogą stanowić impuls do poszukiwań dalszych oddziaływań zasobów osobistych małżonków i ich zadowolenia ze związku w procesach wychowawczych i funkcjonowaniu dzieci. Do tej pory nieliczne studia skupiały się na edukacyjnych i społeczno-ekonomicznych (Thomas, 1994; Brody, Flor, 1998; Paxson, Waldfogel, 1999) zasobach rodziców lub na ich wybranych zasobach rodzicielskich (Grolnick, Kurowski, Dunlap, Hevey, 2000). Dalsze badania mogłyby uwzględniać związki między zasobami osobistymi rodziców a funkcjonowaniem wychowywanych przez nich dzieci z uwzględnieniem zmiennej pośredniczącej jakości małżeństwa, np. w modelu moderacyjnym.

BIBLIOGRAFIA

- Baka, Ł. (2011). Konflikt między pracą a rodziną a wypalenie zawodowe. Pośrednicząca rola zasobów osobowych. *Psychologia Społeczna*, 6, 367–374.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28, 117–148.
- Bankole, E.T., Arowosegbe, C.K. (2014). Influences of personality and self-efficacy on marital satisfaction among married couples: A case study of couples living in Ado-Ekiti, Ekiti State, Nigeria. *International Journal of Innovative Social Sciences & Humanities Research*, 2, 11–18.
- Banase, R. (2004). Adult attachment and marital satisfaction: Evidence for dyadic configuration effects. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21, 273–282.
- Bayat, M. (2007). Evidence of resilience in families of children with autism. *Journal of Intellectual Disability Research*, 51, 702–714.
- Bradbury, T.N., Fincham, F.D., Beach, S.R.H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964–980.
- Brody, G.H., Flor, D.L. (1998). Maternal resources, parenting practices, and child competence in rural, single-parent African American families. *Child development*, 69, 803–816.
- Buchanan, T. (2009). Family resilience as a predictor of better adjustment among international adoptees. *Dissertation Abstracts International*, 69, 8-A.

- Burpee, L.C., Langer, E.J. (2005). Mindfulness and marital satisfaction. *Journal of Adult Development*, 12, 43–51.
- Butzer, B., Kuiper, N.A. (2008). Humor use in romantic relationships: The effects of relationship satisfaction and pleasant versus conflict situations. *The Journal of Psychology*, 142, 245–260.
- Byra, S. (2011). Poczucie własnej skuteczności w kontekście radzenia sobie w sytuacjach trudnych kobiet i mężczyzn z nabytą niepełnosprawnością ruchową. *Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu*, 17, 127–134.
- Canel, A.N. (2013). The development of the Marital Satisfaction Scale (MSS). *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13, 97–117.
- Cicchetti, D., Garmezy, N. (1993). Milestones in the development of resilience. *Development and Psychopathology*, 5, 497–774.
- Cohan, C.L., Bradbury, T.N. (1997). Negative life events, marital interaction, and the longitudinal course of newlywed marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 114–128.
- Coleman, P., Harraker, K. (1997). Self-efficacy and parenting quality: Findings and future application. *Developmental Review*, 18, 47–85.
- Conger, R.D., Rueter, M.A., Elder Jr., G.H. (1999). Couple resilience to economic pressure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 54–71.
- Cui, M., Fincham, F.D., Pasley, B.K. (2008). Young adult romantic relationships: The role of parents' marital problems and relationship efficacy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34, 1226–1235.
- Cummings, E.M., Davies, P.T. (2002). Effects of marital conflict on children: Recent advances and emerging themes in process-oriented research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43, 31–63.
- Dadds, M.R., Powell, M.B. (1991). The relationship of interparental conflict and global marital adjustment to aggression, anxiety, and immaturity in aggressive and nonclinic children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 19(5), 553–567.
- Emery, R.E., O'Leary, K.D. (1982). Children's perceptions of marital discord and behavioral problems of boys and girls. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 10, 11–24.
- Erel, O., Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 118, 108–132.
- Felcyn-Koczevska, M., Ogińska-Bulik, N. (2012). Psychologiczne czynniki sprzyjające wystąpieniu potraumatycznego wzrostu u osób w żałobie. W: N. Ogińska-Bulik, J. Miniszewska (red.), *Zdrowie w cyklu życia człowieka* (s. 59–72). Łódź: Wydawnictwo UŁ.
- Fincham, F.D., Harold, G.T., Gano-Phillips, S. (2000). The longitudinal association between attributions and marital satisfaction: Direction of effects and role of efficacy expectations. *Journal of Family Psychology*, 14, 267–285.
- Fincham, F.D., Linfield, K.J. (1997). A new look at marital quality: Can spouses feel positive and negative about their marriage? *Journal of Family Psychology*, 11, 489–502.
- Fincham, F.D., Stanley, S., Beach, S.R.H. (2007). Transformative processes in marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 69, 275–292.
- Fishman, E.A., Meyers, S.A. (2000). Marital satisfaction and child adjustment: direct and mediated pathways. *Contemporary Family Therapy*, 22, 437–452.
- Fitzpatrick, K.E., Vacha-Haase, T. (2010). Marital Satisfaction and Resilience in Caregivers of Spouses with Dementia. *Clinical Gerontologist*, 33, 165–180.
- Fowers, B.J. (1990). Assessing Dyadic Patterns with Standardized Marital Interventions. *The Family Psychologist*, 6, 27–28.
- Fowers, B.J., Bucker, J., Calbeck, K.B., Harigan, P. (2001). *How do social scientists define a good marriage?* Poster presented at the Annual Convention of the American Psychological Association, San Francisco. Pobrane z: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdf>

- viewer?sid=3415a663-75bb-411c-8863-0aedaa57f3f2%40sessionmgr4004&vid=5&hid=4204.
- Fowers, B.J., Olson, D.H. (1993). ENRICH Marital Satisfaction Scale: A Brief Research and Clinical Tool. *Journal of Family Psychology, 7*, 176–185.
- Gałkowska, A. (1999). *Percepcja powodzenia małżeństwa rodziców a społeczny obraz siebie ich dorosłych dzieci*. Lublin: KUL.
- Gałkowska, A. (2002). Zasięg oddziaływania jakości małżeństwa rodziców na dzieci w ich dorosłym życiu. *Małżeństwo i Rodzina, 1*, 38–42.
- Ganth, B., Thiyagarajan, S., Nigesh, K. (2013). Role of infertility, emotional intelligence and resilience on marital satisfaction among Indian couples. *International Journal of Applied Psychology, 3*, 31–37.
- Gaunt, R. (2006). Couple similarity and marital satisfaction: are similar spouses happier? *Journal of Personality, 74*, 1401–1420.
- Gottman, J.M. (1998). Psychology and the study of marital processes. *Annual Review of Psychology, 49*, 169–197.
- Gottman, J.M., Krokoff, L.J. (1989). Marital interaction and satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 57*, 47–52.
- Gottman, J.M., Levenson, R.W. (1992). Marital processes predictive of later dissolution: behavior, physiology, and health. *Journal of Personality and Social Psychology, 63*, 221–233.
- Grolnick, W.S., Kurowski, C.O., Dunlap, K.G., Hevey, C. (2000). Parental resources and the transition to junior high. *Journal of Research on Adolescence, 10*, 465–488.
- Hall, J.A. (2013). Humor in long-term romantic relationships: The association of general humor styles and relationship-specific functions with relationship satisfaction. *Western Journal of Communication, 77*, 272–292.
- Harold, G.T., Shelton, K.H., Goeke-Morey, M.C., Cummings, E.M. (2004). Marital conflict, child emotional security about family relationships and child adjustment. *Social Development, 13*, 350–376.
- Hawley, D., DeHaan, L. (1996). Towards a definition of family resilience: Integrating individual and family perspectives. *Family Process, 35*, 283–298.
- Henderson, A.D., Sayger, T.V., Horne, A.M. (2003). Mothers and sons: a look at the relationship between child behavior problems, marital satisfaction, maternal depression and family cohesion. *Family Journal, 11*, 33–42.
- Henry, R., Miller, R.B. (2004). Marital problems occurring in midlife implications for couples therapy. *American Journal of Family Therapy, 32*, 405–417.
- Howes, P., Markman, H.J. (1989). Marital quality and child functioning: a longitudinal investigation. *Child Development, 60*, 1044–1051.
- Juczyński, Z. (2000). Poczucie własnej skuteczności – teoria i pomiar. *Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Psychologica, 4*, 11–24.
- Juczyński, Z. (2001). *Narzędzia w promocji i psychologii zdrowia*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
- Kaczmarek, Ł., Sęk, H., Ziarko, M. (2011). Sprężystość psychiczna i zmienne pośredniczące w jej wpływie na zdrowie. *Przegląd Psychologiczny, 54*, 29–46.
- Kaleta, K. (2012). Ocena powodzenia małżeństwa rodziców a styl interpersonalnego funkcjonowania młodzieży. *Psychologia Rozwojowa, 17*, 39–55.
- Kaleta, K. (2016). Satysfakcja z małżeństwa a poczucie stresu i strategie radzenia sobie wśród kobiet. *Spoteczność i Rodzina, 48*, 71–91.
- Kallampally, G.A., Oakes, K.E., Lyons, H.Z., Greer, J.M., Gillespie, C.K. (2007). Gender, psychological resilience, acculturation and spirituality as predictors of Asian Indian American marital satisfaction. *Journal of Spirituality in Mental Health, 10*, 35–52.
- Karney, B.R., Bradbury, T.N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin, 118*, 3–34.
- Karney, B.R., Bradbury, T.N. (1997). Neuroticism, marital interaction, and the

- trajectory of marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1075–1092.
- Karney, B.R., Bradbury, T.N., Fincham, F.D., Sullivan, K.T. (1994). The role of negative affectivity in the association between attributions and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 413–424.
- Karreman, A., Vingerhoets, J.J.M. (2012). Attachment and well-being: The mediating role of emotion regulation and resilience. *Personality and Individual Differences*, 53, 821–826.
- Kolko, D.J., Kazdin, A.E. (1990). Matchplay and firesetting in children: Relationship to parent, marital, and family dysfunction. *Journal of Clinical Child Psychology*, 19, 229–238.
- Kornaszewska-Polak, M. (2013). Psychologiczne uwarunkowania komunikacji między małżonkami a różnice płci. *Fides et Ratio*, 3, 70–84.
- Kwok, S.Y.C.L., Ling, C.C.Y., Leung, C.L.K., Li, J.C.M. (2013). Fathering self-efficacy, marital satisfaction and father involvement in Hong Kong. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 1051–1060.
- Lachowska, B. (2014). Pozytywna psychologia rodziny – w teorii i praktyce. W: I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny*, (s. 537–565). Warszawa: WN PWN.
- Lavner, J.A., Bradbury, T.N., Karney, B.R. (2012). Incremental change or initial differences. *Journal of Family Psychology*, 26, 606–616.
- Levenson, R.W., Gottman, J.M. (1983). Marital interaction: Physiological linkage and affective exchange. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 587–597.
- Li, T., Fung, H.H. (2011). The dynamic goal theory of marital satisfaction. *Review of General Psychology*, 15, 246–254.
- Linley, P.A., Joseph, S., Harrington, S., Wood, A.M. (2006). Positive psychology: Past, present, and (possible) future. *Journal of Positive Psychology*, 1, 3–16.
- Luo, S., Chen, H., Yue, G., Zhang, G., Zhaoyang, R., Xu, D. (2008). Predicting marital satisfaction from self, partner, and couple characteristics: is it me, you or us? *Journal of Personality*, 76, 1231–1265.
- Medling, J.M., McCarrey, M. (1981). Adjustment over segments of the Family Life Cycle: The Issue of Spouses' Value Similarity. *Journal of Marriage and Family*, 43(1), 195–203.
- Mróz, J. (2014). Znaczenie zasobów osobistych dla zachowań i przeżyć związanych z pracą pielęgniarzek. *Problemy Higieny i Epidemiologii*, 95, 731–736.
- Nadolska, K., Sęk, H. (2007). Społeczny kontekst odkrywania wiedzy o zasobach odpornościowych, czyli czym jest resilience i jak ono funkcjonuje. W: Ł. Kaczmarek, A. Słysz (red.), *Blżej serca. Zdrowie i emocje* (s. 13–37). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Ogińska-Bulik, N., Juczyński, Z. (2012). Prężność jako wyznacznik pozytywnych i negatywnych konsekwencji doświadczonej sytuacji traumatycznej. *Polskie Forum Psychologiczne*, 17, 395–410.
- Ogińska-Bulik, N., Juczyński, Z. (2008). Skala pomiaru prężności – SPP-25. *Nowiny Psychologiczne*, 3, 39–56.
- Ong, A.D., Fuller-Rowell, T.E., Bonanno G.A. (2010). Prospective predictors of positive emotions following spousal loss. *Psychology and Aging*, 25, 653–660.
- Patterson, J.M. (2002). Integrating family resilience and family stress theory. *Journal of Marriage and the Family*, 64, 349–360.
- Paxson, C., Waldfogel, J. (1999). Parental resources and child abuse and neglect. *The American Economic Review*, 89, 239–244.
- Płopa, M. (2008). *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Pinquart, M. (2009). Moderating effects of dispositional resilience on associations between hassles and psychological distress. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 53–60.
- Preece, J.C., Sandberg, J.G. (2005). Family resilience and the management of fibro-

- myalgia: Implications for Family Therapists. *Contemporary Family Therapy*, 27, 559–576.
- Reid, D.W., Ahmad, S. (2015). Identification with the relationship as essential to marital resilience: Theory, application, and evidence. W: K. Skerrett, K. Fergus (red.), *Couple resilience: Emerging perspectives* (s. 139–161). Netherlands: Springer SBM.
- Ridenour, A.F., Yorgason, J.B., Peterson, B.D. (2009). The infertility resilience model: Assessing individual, couple, and external predictive factors. *Contemporary Family Therapy*, 31, 34–51.
- Riggio, H.R., Weiser, D.A., Valenzuela, A.M., Lui, P.P., Montes, R., Heuer, J. (2013). Self-Efficacy in romantic relationships: prediction of relationship attitudes and outcomes, *The Journal of Social Psychology*, 153, 629–650.
- Rohrbaugh, M.J., Shoham, V., Coyne, J.C., Cranford, J.A., Sonnega, J.S., Nicklas, J.M. (2004). Beyond the “self” in self-efficacy: spouse confidence predicts patient survival following heart failure. *Journal of Family Psychology*, 18, 184–193.
- Rosen-Grandon, J.R., Myers, J.E., Hattie, J.A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes, and marital satisfaction. *Journal of Counseling and Development*, 82, 58–68.
- Rostowski, J. (1987). *Zarys psychologii małżeństwa*. Warszawa: PWN.
- Rostowski, J. (1991). Wielowymiarowe modele badań nad jakością małżeńską. *Roczniki Socjologii Rodziny*, 3, 41–65.
- Shackelford, T.K., Buss, D.M. (2000). Marital satisfaction and spousal cost-infliction. *Personality and Individual Differences*, 28, 917–928.
- Shiota, M.N., Levenson, R.W. (2007). Birds of a feather don’t always fly farthest: similarity in big five personality predicts more negative marital satisfaction trajectories in long-term marriages. *Psychology and Aging*, 22, 666–675.
- Sterba, K.R., DeVellis, R.F., Lewis, M.A., Baucom, D.H., Jordan, J.M., DeVellis, B.M. (2007). Developing and testing a measure of dyadic efficacy for married women with rheumatoid arthritis and their spouses. *Arthritis Care & Research*, 57, 294–302.
- Sterba, K.R., Rabiun, V., Carpenter, M.J., Villars, P., Wiatrek, D., McAlister, A. (2011). Dyadic efficacy for smoking cessation: Preliminary assessment of a new instrument. *Nicotine & Tobacco Research*, 13, 194–201.
- Thenmozhi, S. (2015). Relationship between marital satisfaction, self-efficacy and work engagement among male employees in the ITES sector. *Annamalai International Journal of Business Studies & Research. Special Issue*, 69–73.
- Thomas, D. (1994). Like father, like son; like mother, like daughter: Parental resources and child height. *Journal of Human Resources*, 29, 950–988.
- Tosun, F., Dilmac, B. (2015). Predictor relationships between values held by married individuals, resilience and conflict resolution styles: A Model Suggestion. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 15, 849–857.

PERSONAL RESOURCES AND MARITAL SATISFACTION AMONG WOMEN

Abstract: Processes of children's education in the family are partly related to the quality of their parents' marriage, which is influenced by various factors. Different factors have significant influence on marital quality. In particular, the link between personal characteristics of spouses (e.g. personality traits, attitudes, and values) and marital satisfaction has received much attention. However, there have been few studies concerning partners' personal resources.

The current research examined the effect of self-efficacy and resiliency on marital satisfaction among women. The study has covered 239 married women. Three questionnaires were used: the Well-matched Marriage Questionnaire (KDM-2; Plopa, 2008), the Resiliency Assessment Scale (SPP-25, Ogińska-Bulik, Juczyński,

2008), and the Generalized Self-Efficacy Scale (GSES, Polish adaptation, Juczyński, 2001). Correlation and regression analyses were performed in this study.

Both general self-efficacy and resiliency proved to be positively associated with marital satisfaction in general terms. Self-efficacy also correlated positively with intimacy and similarity, while resiliency correlated positively with all favorable dimensions of marital relation, and negatively with disappointment. Regression analyses showed that one aspect of resiliency – openness to experience and sense of humour – was a significant positive predictor of marital satisfaction.

Keywords: personal resources, self-efficacy, resiliency, marital satisfaction.